

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Stosunki polsko-czeskie na początku XXI wieku

Author: Miron Lakomy

Citation style: Lakomy Miron. (2011). Stosunki polsko-czeskie na początku XXI wieku. W: M. Stolarczyk (red.), "Stosunki Polski z sąsiadami w pierwszej dekadzie XXI wieku" (S. 213-235). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Stosunki polsko-czeskie na początku XXI wieku

Relacje Polski i Czech mają bogatą historię. Jak zauważył Mirosław Habowski, położenie geograficzne od wieków skazywało oba państwa na współpracę. Niebagatelne znaczenie miała działalność Czech w X wieku, jej efektem było wprowadzenie Polski w krąg cywilizacji łacińskiej. Polska kultura natomiast miała wpływ na czeskie odrodzenie narodowe w XIX wieku¹. W średniowieczu polscy władcy mieli na południu rozległe wpływy, czego symbolem stało się panowanie Władysława II Jagiellończyka w Czechach i na Węgrzech. Na współczesne relacje obu państw zamierzchnia historia ma jednak niewielki wpływ. Zdecydowanie większą rolę odgrywają wydarzenia XX wieku. Symbolem polsko-czeskich różnic stał się spór o Śląsk Cieszyński, udział Warszawy w rozbiórce Czechosłowacji w 1938 roku czy interwencja wojsk Układu Warszawskiego w 1968 roku. Ich efektem była antypolska propaganda, jaką jeszcze w latach osiemdziesiątych uprawiano w Czechosłowacji. Bez względu na te kontrowersje w 1981 roku powstała Solidarność Polsko-Czechosłowacka, zrzeszająca działaczy środowisk opozycyjnych — Karty 77, KSS KOR i „Solidarności”. Przez 9 lat organizacja ta koordynowała wymianę informacji o inicjatywach demokratycznych w obu krajach. Pozwoliła także na zawiązanie bliskich więzi między przywódcami Karty 77 i „Solidarności”, którzy po 1989 roku doszli do władzy w obu krajach².

Transformacja ustrojowa w państwach Europy Środkowej i Wschodniej po 1989 roku otworzyła nową fazę stosunków polsko-czechosłowackich. Jak

---

¹ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne*. W: *Republika Czeska*. Red. B.J. Albin, W. Baluk. Wrocław 2005, s. 303.

² Zob. m.in. A. Kobus: *Karta 77. Przebudzenie*. W: *Europa Środkowo-Wschodnia w XIX i XX wieku*. Red. E. Wiśniewski. Łódź 2005, s. 146.

zauważyła Teresa Rduch-Michalik, lata 1989—1992 nie należały do najłatwiejszych. Z jednej strony, relacje Warszawy i Pragi charakteryzowały się zrozumieniem i życzliwością, z drugiej zaś, nadal żywe w obu państwach były wzajemne uprzedzenia, wynikające z wydarzeń historycznych. Mimo to obie strony podjęły starania, zmierzające do ich przezwyciężenia³.

Przełomowe dla polsko-czeskich relacji w okresie pozimnowojennym okazały się trzy wydarzenia: powołanie w lutym 1991 roku Trójkąta Wyszehradzkiego, podpisanie 6 października 1991 roku *Układu między Rzeczpospolitą Polską a Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy* oraz rozpad Czechosłowacji. Grupa Wyszehradzka stała się ważną platformą współpracy obu państw, dążących do przywrócenia pełnej niezależności państw Europy Środkowej oraz ich integracji ze strukturami zachodnioeuropejskimi. Podpisanie *Układu...* w październiku 1991 roku utworzyło solidne podstawy rozwoju stosunków polsko-czechosłowackich nie tylko w wymiarze politycznym, ale także gospodarczym, kulturalnym czy bezpieczeństwa⁴. „Aksamitny rozwój” natomiast negatywnie wpłynął na proces rozwijania regionalnych struktur współpracy w Europie Środkowej. Silne gospodarczo Czechy nie były bowiem zainteresowane współpracą z Polską na drodze do integracji ze Wspólnotami Europejskimi. W styczniu 1993 roku premier Vaclav Klaus uznał Grupę Wyszehradzką za twór „sztucznie napędzany przez Zachód”. Stanowisku rządu nie odpowiadała jednak polityka prezydenta Havla, który opowiadał się za kontynuowaniem dialogu z sąsiadami w tej formule. Ze względu na tę niechęć, jak również na niekorzystne zmiany na słowackiej scenie politycznej współpraca w ramach Grupy Wyszehradzkiej została w zasadzie zawieszona⁵. Bez względu na to oba państwa jednak rozwijały bilateralną współpracę w wymiarze politycznym, gospodarczym i kulturalnym, o czym świadczyły częste spotkania polityków oraz zawarte umowy. 10 kwietnia 1993 roku podpisano *Umowę o przekazywaniu osób przez wspólną granicę państwową*, we wrześniu 1994 roku — *Porozumienie o współpracy transgranicznej*, w styczniu 1995 roku — *Umowę o wspólnej granicy państwowej* oraz *Umowę o małym ruchu granicznym*. W tym samym okresie

³ Za ich przejaw należy uznać potępienie przez Sejm interwencji w Czechosłowacji w 1968 roku czy poparcie Pragi dla RP podczas konferencji „2+4”. Zob. T. Rduch-Michalik: *Polsko-czeskie stosunki polityczne w latach dziewięćdziesiątych*. W: *Polska i jej sąsiedzi w latach dziewięćdziesiątych*. Red. M. Stolarczyk, B. Łomiński. Katowice 1998, s. 215—217.

⁴ Na szczególną uwagę zasługiwały zapisy dotyczące możliwości udzielenia sobie pomocy wojskowej w razie napaści zbrojnej (art. 5). Wynikało to z niepewnej sytuacji bezpieczeństwa w Europie Środkowej na początku lat dziewięćdziesiątych. Zob. „Zbiór Dokumentów” nr 3, PISM, Warszawa 1992, s. 15—26.

⁵ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne...*, s. 314.

w coraz większym stopniu liberalizowano handel między oboma krajami⁶. Efektem wzmożonej współpracy obu państw było m.in. powstanie 7 euro-regionów przy granicy polsko-czeskiej: Nysa, Glacensis, Pradziad, Śląsk Cieszyński, Silesia, Beskidy oraz Dobrawa. Rozwijano też współpracę wojskową, co wiązało się ze staraniami obu państw o członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim.

Mimo początkowych prób niezależnego od partnerów z Europy Środkowej dążenia do integracji ze strukturami euroatlantyckimi Praga w połowie lat dziewięćdziesiątych doceniła znaczenie współpracy z Polską. Udowodniły to wspólne deklaracje polityków polskich i czeskich z przełomu roku 1996 i 1997 dotyczących członkostwa w NATO oraz sprzeciwu Rosji wobec rozszerzenia paktu⁷. W 1998 roku wznowiono współpracę w ramach Grupy Wyszehradzkiej, której głównym celem była współpraca w procesie integracji z Unią Europejską i Sojuszem Północnoatlantyckim. Za niezwykle istotny moment w stosunkach polsko-czeskich w latach dziewięćdziesiątych XX wieku należy uznać akcesję obu państw do Sojuszu 12 marca 1999 roku. Po pierwsze, oba państwa oficjalnie stały się sojusznikami, co wpłynęło korzystnie na dalsze plany współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa. Po drugie, udowodniło to efektywność dotychczasowej kooperacji Warszawy i Pragi. Po trzecie, ostatecznie zlikwidowano w Europie Środkowej „szarą strefę bezpieczeństwa”, która była jednym z powodów nawiązania współpracy wyszehradzkiej.

W wymiarze bilateralnym początek nowego wieku nie przyniósł zdecydowanych zmian w relacjach polsko-czeskich⁸. Jak zauważył M. Habowski, można było zaobserwować wręcz spadek liczby dwustronnych kontaktów przedstawicieli obu państw w porównaniu z końcem lat dziewięćdziesiątych. Do większości rozmów polskich i czeskich polityków dochodziło w trakcie szczytów NATO czy na spotkaniach przygotowujących do akcesji z UE. Mimo to na przełomie 1999 i 2000 roku doszło do kilku spotkań prezydentów Havla i Kwaśniewskiego, podczas których omawiano głównie problemy związane z integracją europejską oraz dalszą współpracę w ramach Grupy Wyszehradzkiej⁹. Zdaniem B. Wizimirskiej, na przełomie XX i XXI wieku w relacjach między Polską a Czechami, mimo świadomości wspólnych inte-

⁶ A. Banaszkiewicz: *Traktaty i umowy polsko-czeskie zawarte w latach 1993—2004*. W: *Republika Czeska...*, s. 351—355.

⁷ T. Rduch-Michalik: *Polsko-czeskie stosunki polityczne w latach dziewięćdziesiątych*. W: *Polska i jej sąsiedzi w latach dziewięćdziesiątych...*, s. 229—231.

⁸ Jak stwierdził Jan Krzysztof Bielecki, miejsce Republiki Czeskiej w polskiej polityce zagranicznej można rozpatrywać w trzech wymiarach: bilateralnym, regionalnym i euroatlantyckim. Zob. J.K. Bielecki: *Exposé sejmowe. Warszawa 05.01.1991*. „Zbiór Dokumentów”, nr 1/1991. Za: M. Sienkiewicz: *Republika Czeska w polskiej polityce bezpieczeństwa*. W: *Republika Czeska...*, s. 381.

⁹ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne*. W: *Republika Czeska...*, s. 335—337.

resów, nad skłonnością do współpracy przeważały tendencje do konkurencji¹⁰. Do przełomu we wzajemnych stosunkach doszło po zamachach terrorystycznych na World Trade Center 11 września 2001 roku. Od tego momentu oba kraje zdecydowanie większy nacisk położyły na kwestie związane z bezpieczeństwem i walką z terroryzmem. Wicepremier Republiki Czeskiej P. Rychetsky wziął czynny udział w Konferencji w sprawie zwalczania terroryzmu w Warszawie w listopadzie 2001 roku. Polska i Czechy aktywnie zaangażowały się w promowanie dalszego rozszerzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego o Słowację, Słowenię oraz państwa bałtyckie¹¹. W kwietniu 2002 roku oficjalną wizytę w Pradze złożył premier Leszek Miller. Podczas rozmów z Milošem Zemanem poruszono kwestie współpracy gospodarczej i politycznej obu państw. Premier RP spotkał się również z Polonią. Głównym jednak tematem rozmów była końcowa faza integracji z Unią Europejską oraz rola Grupy Wyszehradzkiej w tym procesie.

Według W. Krzywickiego, Polska od końca lat dziewięćdziesiątych miała „ponadstandardowe” znaczenie w czeskiej polityce zagranicznej¹². Wyrazem tego był fakt, że pierwszą wizytę po objęciu urzędu premiera Czech Vladimír Špidla złożył właśnie w Polsce. W 2002 roku doszło też do dwóch spotkań ministrów spraw zagranicznych obu państw. Za najistotniejsze należy jednak uznać dwa spotkania na szczecelu prezydentów w kwietniu 2002 i premierów na przełomie września i października 2003 roku. Na drugim z nich, ze względu na zbliżający się moment akcesji do Unii Europejskiej, skupiono się przede wszystkim na kwestiach związanych z negocjacjami z Brukselą oraz Traktatem Konstytucyjnym. Ustalono, że do zakończenia rozmów z UE oba państwa będą prowadziły regularne konsultacje i wymianę informacji¹³. Warto przytoczyć słowa sekretarza stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów RP Tadeusza Iwińskiego, który określił wówczas stosunki polsko-czeskie w następujący sposób: „Co do stosunków polsko-czeskich, to są one prawdopodobnie najlepsze w powojennej historii. Charakteryzują się wysokim poziomem współpracy politycznej, biorąc pod uwagę dużą intensywność dwustronnych kontaktów na różnych szczeblach i konsultacji, ale również obroty gospodarcze, liczbę przejść granicznych i wzajemną ocenę społeczeństw. Od 1993 r. obroty handlowe między Polską i Czechami — z wyjątkiem 1999 r. — nieustannie rosną i w latach 1993—2002 powiększyły się ponad 5 razy. Dzisiaj z Czechami mamy 3,4 miliarda dolarów obrotu, to jest dużo — a pamiętajmy,

¹⁰ B. Wizimirska: *Polska polityka zagraniczna w 2001 r. Przegląd problemów*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2002”. Warszawa 2002, s. 23.

¹¹ *Stosunki dwustronne Polska—Czechy*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2002”. Warszawa 2002, s. 266.

¹² W. Krzywicki: *Stosunki z Republiką Czeską*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1999”. Warszawa 1999, s. 194.

¹³ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne...*, s. 337—338.

że Czechy to kraj 10-milionowy — a przy okazji wymiana gospodarcza jest praktycznie zrównoważona. Bardzo dobrze rozwija się również współpraca transgraniczna. Spośród siedmiu naszych granic lądowych ta z Czechami jest zdecydowanie najdłuższa: 790 km, na których znajduje się 80 przejść granicznych, a więc dwukrotnie więcej, aniżeli przyjęty standard unijny¹⁴.

Przełomem stał się rok 2004, kiedy — jak zauważył Jacek Gajewski — kwestie środkowoeuropejskie zostały podporządkowane członkostwu Polski w Unii Europejskiej. Stąd też stosunki dwustronne i współpraca regionalna były w dużym stopniu determinowane sprawami wewnątrzunijnymi. Abstrahując od bogatych kontaktów na szczeblu regionalnym, kontakty dwustronne pozostały żywe. 22 września 2004 roku wizytę w Polsce złożył premier Czech Stanislav Gross. W rozmowach poruszano zagadnienia polskiej mniejszości narodowej w Czechach, współpracy wojskowej, granicznej, gospodarczej oraz kulturalnej. Dyskusje dotyczyły także problemów regionalnych, unijnych oraz zadań NATO i stosunków z USA. Podczas wizyty S. Gross stwierdził, że dla Republiki Czeskiej relacje z Polską „są bardzo ważne”. Warszawa — zdaniem premiera — jest dla Pragi „jednym z najważniejszych partnerów politycznych i gospodarczych”, a priorytetem w stosunkach obu państw jest współpraca regionalna w ramach Grupy Wyszehradzkiej¹⁵. W grudniu 2004 roku oficjalną wizytę w Pradze złożył prezydent Aleksander Kwaśniewski. Uzyskano wówczas zgodę na zwrot Polsce zbioru rękopisów Hebrajskiego Seminarium Teologicznego we Wrocławiu. W 2004 roku Czechy odwiedzili także marszałkowie Sejmu i Senatu. Kontynuowano współpracę transgraniczną w ramach Komisji Międzyrządowej do spraw Współpracy Transgranicznej¹⁶. W 2004 roku wzajemne kontakty były niezwykle bogate, choć należy odnotować wątpliwości strony czeskiej na temat przyszłości współpracy Wyszehradzkiej i polskich prób reprezentowania Europy Środkowej w ramach UE. W styczniu 2005 roku minister spraw zagranicznych Adam Daniel Rotfeld w następujących słowach odniósł się do tych obaw: „Nowym wyzwaniem dla Polski jest udział we wspólnej dyskusji nad wizją stosunków w naszym najbliższym regionie po rozszerzeniu Unii Europejskiej [...] Współpraca w ramach Grupy Wyszehradzkiej [...] przyczyniała się do umacniania tożsamości Europy Środkowej i zapewniała stabilność w całym regionie. Po naszym wejściu do Unii Europejskiej [...] pojawiły się u niektórych naszych partnerów wątpliwości co do sensu utrzymywania subregionalnych struktur. Nasz pogląd w tej sprawie

¹⁴ T. Iwiński: *Znakomite stosunki polsko-czeskie oraz ożywienie współpracy Grupy Wyszehradzkiej*. [29.09.2003]. Źródło: <http://www.kprm.gov.pl> (dostęp: 22 września 2009).

¹⁵ „Diariusz Senatu RP — Kontakty Międzynarodowe”. Nr 71. Źródło: <http://www.senat.gov.pl> (dostęp: 24 września 2009).

¹⁶ J. Gajewski: *Polityka Polski wobec regionu środkowoeuropejskiego*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2005”. Warszawa 2005, s. 145—146.

jest inny [...] Nasi partnerzy mogli się przekonać, że Polska nie postrzega regionu jako zaplecza dla swoich ambicji politycznych na forum unijnym. Nie pretendujemy także do roli regionalnego lidera. Stawiamy sobie inne cele: chcemy wykorzystać prestiż i pozycję w rodzinie europejskiej i transatlantyckiej do zabiegania o interesy regionu”¹⁷.

W 2006 roku doszło do trzech ważnych spotkań dwustronnych. W styczniu tego roku roboczą wizytę w Republice Czeskiej złożył premier Kazimierz Marcinkiewicz. Miesiąc później Pragę odwiedził prezydent Lech Kaczyński. Głównymi tematami rozmów było bezpieczeństwo energetyczne, polityka wschodnia Unii Europejskiej oraz polityka sąsiedztwa UE. W trakcie obu wizyt okazało się jednak, że strona czeska nie popiera polskiego spojrzenia na kwestie bezpieczeństwa energetycznego. Wynikało to z chęci utrzymania dobrych stosunków z Federacją Rosyjską, oferującą pozostałym państwom Grupy Wyszehradzkiej korzyści płynące ze współpracy gospodarczej z Moskwą. W trakcie wizyty premiera podpisano z Czechami umowę o wzajemnym uznawaniu okresów studiów oraz równoważności dokumentów o wykształceniu.

W czerwcu 2006 roku władzę w Czechach objęła prawicowa Obywatelska Partia Demokratyczna, której przedstawiciele od lat doceniali znaczenie stosunków z Warszawą. Politycy tej partii, w odróżnieniu od poprzednich rządów, mieli także podobne do polskich poglądy na współpracę ze Stanami Zjednoczonymi czy proces integracji europejskiej. W październiku 2006 roku wizytę w Polsce złożył nowy minister spraw zagranicznych Republiki Czeskiej Alexandr Vondra¹⁸. W 2007 roku prezydent Kaczyński dwukrotnie odwiedził Republikę Czeską, za każdym razem podkreślając duże znaczenie tego kraju dla Polski. Podczas majowej wizyty roboczej Vaclav Klaus i Lech Kaczyński wyrazili wspólne stanowisko wobec amerykańskiej tarczy antyrakietowej oraz podobne poglądy na temat traktatu lizbońskiego. Dyskutowano też na temat stosunków z Rosją oraz współpracy wyszehradzkiej. Polski prezydent stwierdził wówczas: „Chciałbym podkreślić, że jeżeli chodzi o kwestie polityczne, to jest wyjątkowa bliskość sposobu myślenia Pana Prezydenta Klausa i mojego [...] Chciałbym jeszcze raz podkreślić, że jestem najgłębiej zainteresowany bardzo bliskimi stosunkami z Republiką Czeską”¹⁹. W trakcie drugiej wizyty dokonano oceny aktualnego poziomu

¹⁷ Zob. A.D. Rotfeld: *Informacja rządu na temat polskiej polityki zagranicznej w 2005 roku*. [21.01.2005]. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2006”. Warszawa 2006, s. 12.

¹⁸ „Rocznik Strategiczny 2006/2007”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2007, s. 317—318; *Informacje o pracach rządu*. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. [16.01.2006]. Źródło: <http://www.kprm.gov.pl/archiwum> (dostęp: 24 września 2009); *Stosunki z Polską*. Ambasada Republiki Czeskiej w Polsce. Źródło: <http://www.mzv.cz> (dostęp: 24 września 2009).

¹⁹ *Wizyta robocza Prezydenta RP w Republice Czeskiej*. [21.05.2007]. Źródło: <http://www.prezydent.pl> (dostęp: 24 września 2009).

współpracy polsko-czeskiej. W lipcu 2007 roku oficjalną wizytę w Polsce złożył Vaclav Klaus. Został on odznaczony przez Lecha Kaczyńskiego Orderem Orła Białego za wkład w rozwój stosunków między Warszawą i Pragą. Podczas uroczystości wręczenia L. Kaczyński zauważył: „Odznaczając w ten sposób Pana Prezydenta Vaclava Klause działałem z pełnym poczuciem, że ten order idzie w ręce wysoce zasłużone dla naszego kraju. Mogę powiedzieć, że dzisiaj nasze stosunki z Republiką Czeską dadzą się porównać tylko i wyłącznie ze stosunkami z Republiką Litewską, przy czym pomiędzy Republiką Litewską, którą szanujemy i z którą mamy wiele historycznych związków, a Republiką Czeską istnieje pewna różnica wielkości. Szczególnie cenimy sobie współpracę w ramach Unii Europejskiej, wzajemną lojalność w wielu sprawach, o którą nie zawsze jest łatwo. Trzeba sobie jasno powiedzieć, że nie byłoby tego wszystkiego bez udziału Pana Prezydenta Vaclava Klause, którego pozycja w Republice Czeskiej daleko przekracza ramy konstytucji”²⁰.

W styczniu 2008 roku Pragę odwiedził premier Donald Tusk. Spotkał się m.in. z prezydentem Klausem i premierem Topolankiem²¹. W marcu tegoż roku roboczą wizytę w Polsce złożył ponownie prezydent Czech. Podczas spotkania z Lechem Kaczyńskim omówiono problemy integracji europejskiej, wyzwania stojące przed NATO przed szczytem w Bukareszcie oraz sytuację wewnętrzną w Polsce i Czechach. Dyskutowano na temat amerykańskiej tarczy antyrakietowej w obu krajach. Było to o tyle istotne, że przed wizytą polską zwłokę w podjęciu decyzji w tej sprawie skrytykował premier Czech M. Topolánek²². Na przełomie 2008 i 2009 roku kontakty dwustronne osłabły na rzecz spotkań w większym gronie, w ramach Grupy Wyszehradzkiej, Unii Europejskiej lub NATO. Warto jednak zwrócić uwagę na bardzo ważną wypowiedź polskiego prezydenta z okazji obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Lech Kaczyński w swoim wystąpieniu skrytykował zajęcie przez Polskę w 1938 roku Zaolzia, nazywając je „grzechem”. Wypowiedź ta została bardzo pozytywnie przyjęta w Republice Czeskiej. Ambasador Czech w Polsce Jan Sechter skomentował wystąpienie prezydenta Polski następująco: „To było dla nas zaskoczenie. Prezydent Kaczyński wypowiedział niezwykle mocne słowa, które bardzo cenimy. Nikt jeszcze takiego gestu wobec Czech w obecności tylu zagranicznych gości nie wykonał [...], ta deklaracja oznacza ostateczne rozwiązanie tego problemu, postawienie kropki nad »i«. Do tej pory przecież

²⁰ *Wizyta sprawdzonego sprzymierzeńca i przyjaciela*. [13.07.2007]. Źródło: <http://www.prezydent.pl> (dostęp: 24 września 2009).

²¹ *Premier z wizytą w Czechach*. [08.01.2008]. Źródło: <http://www.kprm.gov.pl> (dostęp: 24 września 2009).

²² M. Łapczyński: *Vaclav Klaus a globalne ocieplenie*. [12.03.2008]. Źródło: <http://e-polityka.pl> (dostęp: 24 września 2009).

część historyków traktowała okupację Zaolzia jako rodzaj rewanzu za, ich zdaniem, niesprawiedliwe dla Polski zapisy traktatu wersalskiego²³.

Warto zwrócić uwagę na rozwój stosunków polsko-czeskich w dziedzinie bezpieczeństwa w XXI wieku. W latach dziewięćdziesiątych Polska i Czechy współpracowały w budowie nowego ogólnoeuropejskiego systemu bezpieczeństwa, obejmującego kontrolę zbrojeń, redukcję sił zbrojnych w Europie oraz budowę środków zaufania na podstawie umów międzynarodowych. Oba państwa równocześnie dążyły także do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim. Jego uzyskanie 12 marca 1999 roku stanowiło pewien przełom — Czechy i Polska stały się bowiem oficjalnie sojusznikami. Jak jednak zauważył Marcin Sienkiewicz, nie oznaczało to wejścia w okres niezachwianej stabilności polityczno-militarnej. Wręcz przeciwnie, pojawiły się nowe zagrożenia w skali globalnej, takie jak terroryzm, z którymi członkowie Sojuszu, w tym Polska i Czechy, musieli się zmierzyć²⁴. Od 11 września 2001 roku w stosunkach dwustronnych można zaobserwować wzrost znaczenia kwestii związanych z bezpieczeństwem. W tym roku Polska wysunęła projekt utworzenia polsko-czesko-słowackiej brygady, do której zadań miało należeć:

- prowadzenie operacji pokojowych w ramach misji Sojuszu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych,
- dostosowanie wojsk słowackich do standardów Sojuszu.

Trójkonną umowę podpisano we wrześniu 2001 roku. Ze strony polskiej do Wielonarodowej Czesko-Polsko-Słowackiej Brygady skierowano 6 Batalion Desantowo-Szturmowy z Gliwic, ze strony czeskiej zaś — 45 Dywizjon Artylerii z Pardubic. Do 2003 roku miał powstać sztab jednostki, a w 2005 roku brygada miała osiągnąć gotowość operacyjną. Jednak ze względu na problemy finansowe strony zdecydowały w 2004 roku o rozformowaniu jednostki, co nastąpiło 22 czerwca 2005 roku. Jak stwierdził gen. Lubomir Bulik w trakcie uroczystości rozformowania, „Brygada spełniła swoje zadanie, wspierając Słowację w jej drodze do NATO”²⁵.

Warto zwrócić uwagę na stanowiska obu państw wobec amerykańskiej interwencji w Iraku na początku 2003 roku. Strona polska należała do głównych orędowników amerykańskiego ataku na Irak, stając się jednym z sygnatariuszy „Listu ośmiu”. W przeddzień akcesji do Unii Europejskiej

²³ J. Sechter: *Lech Kaczyński wykonał niezwykły gest*. „Dziennik” z 3 września 2009.

²⁴ M. Sienkiewicz: *Republika Czeska w polskiej polityce bezpieczeństwa*. W: *Republika Czeska...*, s. 391.

²⁵ J. Gajewski: *Europa Środkowa w polskiej polityce zagranicznej*. W: *Polityka zagraniczna RP 1989—2002*. Red. R. Kuźniar, K. Szczepanik. Warszawa 2002, s. 284—285; *Rozformowanie Czesko-Polsko-Słowackiej Brygady w Topolcanach*. Ministerstwo Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej. Źródło: <http://www.wp.mil.pl/pl/artukul/933> (dostęp: 17 września 2009).

Warszawa aktywnie zaangażowała się w wojnę iracką, wysyłając w rejon Zatoki Perskiej jednostkę GROM²⁶. Początkowo podobne było stanowisko Republiki Czeskiej. Praga również poparła „List ośmiu”, choć wywołało to w kraju spore kontrowersje wynikające z odmowy jego podpisania przez premiera V. Spidle. Ostra krytyka Europy Środkowej ze strony Francji i Niemiec doprowadziła wkrótce do częściowej zmiany stanowiska Czech. Rząd w Pradze, zainteresowany załagodzeniem kryzysu w relacjach z Europą Zachodnią, wycofywał stopniowo poparcie dla działań Amerykanów. Czesko-słowacka jednostka obrony biologicznej i chemicznej, która znajdowała się wówczas w Kuwejcie, zgodnie z zastrzeżeniem Czech, mogła być użyta jedynie do działań humanitarnych lub w razie ataku irackiego. Wprawdzie Republika wzięła udział w późniejszej misji stabilizacyjnej, lecz w dużej mierze zdystansowała się od działań koalicji antyirackiej. Ambiwalentny stosunek do tego problemu rzutował też na relacje polsko-czeskie. Praga na zorganizowanej w maju 2003 roku konferencji w Warszawie nie wyraziła zainteresowania udziałem czeskiego kontyngentu wojskowego w formowanej przez Polaków Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe. Jak stwierdził J. Gajewski, udowodniło to, że nie można mówić o „wyszehradzkiej solidarności” w sprawach bezpieczeństwa²⁷.

W 2004 roku ministrowie obrony państw V4 przyjęli projekt utworzenia w Dęblinie Międzynarodowego Centrum Szkolenia Lotniczego. W kolejnych latach trwały także rozmowy przedstawicieli ministerstw obrony oraz przemysłów zbrojeniowych obu krajów na takie tematy, jak adaptacja standardów STANAG czy zakupy uzbrojenia²⁸. Ponadto Wojsko Polskie oraz Armia Czech podjęły współpracę podczas ochrony Olimpiady w Atenach w 2004 roku²⁹. Do ponownego wzrostu znaczenia problemów bezpieczeństwa w stosunkach polsko-czeskich doszło w 2008 roku, podczas konfliktu gruzińsko-rosyjskiego. Polska i Republika Czeska zasadniczo różniły się w ocenie wydarzeń na Kaukazie. Vaclav Klaus całkowitą odpowiedzialnością za wybuch konfliktu gruzińskiego obarczył prezydenta Michaeila Saakaszwilego. W 40. rocznicę inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację prezydent Czech dodał, że nie czuje żadnego zagrożenia ze strony Rosji. Odmiennego zdania był premier Mirek Topolánek, który zajął zdecydowanie krytyczne stanowisko wobec działań Moskwy na Kau-

²⁶ M. Wągrowska: *Udział Polski w interwencji zbrojnej i misji stabilizacyjnej w Iraku*. „Raporty i Analizy” 2004, nr 12, s. 14.

²⁷ J. Gajewski: *Współpraca wyszehradzka*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2004”. PISM, Warszawa 2004, s. 227.

²⁸ J. Gajewski: *Polityka Polski wobec regionu środkowoeuropejskiego...*, s. 160–161.

²⁹ *Rozformowanie Czesko-Polsko-Słowackiej Brygady...*

kazie³⁰. Strona polska natomiast stanęła jednoznacznie po stronie Michaëla Saakaszwilgo, czego symbolem stała się podróż prezydenta Lecha Kaczyńskiego do Tbilisi w trakcie wojny³¹. Natomiast warto przypomnieć, że oba kraje zgadzały się w sprawie potrzeby zainstalowania amerykańskiej tarczy antyrakietowej. Wprawdzie również w tej kwestii pojawiały się kontrowersje (dotyczące chłodnego podejścia rządu D. Tuska do tego projektu), jednak polska decyzja z sierpnia 2008 roku została w Czechach przyjęta przychylnie³².

Na początku XXI wieku w stosunkach polsko-czeskich istotne były także kwestie historyczne. Sprawa Śląska Cieszyńskiego oraz interwencji wojsk Układu Warszawskiego w 1968 roku w okresie pozimnowojennym pozostawały tematem drażliwym³³. W pierwszej połowie 2002 roku napięcie w stosunkach dwustronnych wywołał Aleksander Kwaśniewski, który odnosząc się do problemu tzw. dekretów Benesza, na mocy których w latach 1946—1948 z Czechosłowacji wysiedlono 3 mln Niemców sudeckich oraz 70 tys. Węgrów³⁴. Polski prezydent przyrównał wówczas E. Benesza do Hitlera. Jak wskazano później w czasie debaty sejmowej, był to „cios w plecy naszego południowego sąsiada”. Zarazem jednak oba państwa zajęły podobne, negatywne stanowiska wobec niemieckiego projektu Centrum Przeciwko Wypędzeniom³⁵. W kolejnych latach kwestie historyczne w zasadzie straciły na znaczeniu w stosunkach polsko-czeskich. Symbolicznym momentem zamknięcia problemów historycznych w relacjach dwustronnych była wypowiedź Lecha Kaczyńskiego z 1 września 2009 roku, w której skrytykował on udział Polski w rozbiórze Czechosłowacji.

Na początku XXI wieku rosła również polsko-czeska wymiana handlowa. Jak podał Czeski Urząd Celny, w 2000 roku obroty handlowe między oboma krajami osiągnęły wartość 2 mld 720 mln USD i wzrosły o 10%

---

³⁰ L. Palata: *Czechy: Prezydent za Rosją, rząd za Gruzją*. „Gazeta Wyborcza” z 1 września 2008.

³¹ *Lech Kaczyński w Tbilisi: Jesteśmy po to, żeby podjąć walkę*. Polska Agencja Prasowa, 12 sierpnia 2008.

³² Zob. np. *Czesi wezmą całą tarczę antyrakietową?* Dziennik.pl, 17 kwietnia 2008, http://dziennik.pl/wydarzenia/article157036/Czesi_wezma_cala_tarcze_antyrakietowa_.html (dostęp: 20 września 2009).

³³ Szerzej: H. Rusek: *Wyszehradzkie sąsiedztwa: przypadek polsko-czeski*. W: *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość?* Red. R. Zenderowski. Wrocław 2004, s. 109—113; J. Dejmek: *Edvard Benes a idea kolektivni bezpecnosti mezi svetovmi valkami*. W: *Czechosłowacja w stosunkach międzynarodowych w pierwszej połowie XX wieku*. Red. A.M. Brzeziński. Warszawa 2003.

³⁴ Zob. L. Palata: *Dekrety Benesza — kolejna eurosceptyczna broń Klausa*, „Gazeta Wyborcza” z 2 grudnia 2008.

³⁵ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne*. W: *Republika Czeska...*, s. 338—339.

w porównaniu z rokiem 1999. W 2000 roku Polska eksportowała do Republiki Czeskiej towary o wartości 1 mld 146 mln USD, importowała zaś towary o wartości 1 mld 574 mln USD. Co za tym idzie, Polska była czwartym pod względem wielkości wymiany towarów partnerem handlowym Czech. W kolejnych latach następował stały wzrost polskiego eksportu do Czech, dzięki czemu ujemne saldo handlowe uległo ponad 3-krotnemu zmniejszeniu (z 428 mln USD w 2000 roku do 138 mln USD w 2002 roku)³⁶. Dzięki utrzymaniu się tej korzystnej tendencji w 2005 roku RP osiągnęła dodatnie saldo w handlu z Czechami w wysokości 362,9 mln EUR. Do 2008 roku wzrosło ono aż do 1 mld 523,8 mln EUR.

Tabela 1

Polsko-czeska wymiana handlowa w latach 2003—2008 (w mln EUR)

Wymiana handlowa	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Eksport	1 918,6	2 580,9	3 266,3	4 872,7	5 641,9	6 479,6
Import	2 060,1	2 582,3	2 903,4	3 517,1	4 165,4	4 955,8
Obroty	3 978,7	5 163,2	6 169,8	8 389,8	9 677,3	11 435,4
Saldo	−141,5	−1,4	+362,9	+1 355,6	+1 476,5	1 523,8

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej.

Polska w kolejnych latach awansowała na trzeciego partnera handlowego Republiki Czeskiej z udziałem wynoszącym 6,2% (Niemcy 28,8%, Słowacja 7,4%). Czechy w 2008 roku zajęły piątą pozycję w polskim eksporcie. Struktura polskiego eksportu do Czech w pierwszej dekadzie XXI wieku obejmuje głównie metale i wyroby metalowe, produkty mineralne, maszyny i urządzenia, produkty chemiczne oraz tworzywa sztuczne. Podobna jest również struktura polskiego importu z Czech. Polskie firmy zainwestowały w tym kraju ponad 1 mld EUR, najwyższe wartości inwestycji odnotowano w latach 2005 i 2007. Polski PKN Orlen zakupił wówczas Unipetrol, a Asseco przejęło Czeskie Zakłady Techniki Obliczeniowej „PVT”. Wartość czeskich inwestycji w Polsce w 2008 roku wyniosła ok. 600 mln EUR, na co składały się głównie zakupy udziałów firm w sektorze energetycznym³⁷.

Warto też zwrócić uwagę na wymiar kulturowy relacji polsko-czeskich. Ich fundament stanowią: przynależność do wspólnej rodziny językowej, podobieństwa kultur oraz wspólna przeszłość. Przełom lat osiem-

³⁶ *Polsko-czeska wymiana handlowa w 2000 roku*. Źródło: <http://www.pcc.org.pl> (dostęp: 18 września 2009); *Wymiana handlowa — Polska i Czechy. Wyniki za pierwsze półrocze 2002*. Źródło: <http://www.fashionet.pl> (dostęp: 18 września 2009).

³⁷ J. Tomaszewski: *Czechy i Słowacja*. Warszawa 2006, s. 324—325; *Współpraca gospodarcza — Czechy*. Ministerstwo Gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej. Źródło: <http://www.mg.gov.pl> (dostęp: 18 września 2009).

dziesiątych i dziewięćdziesiątych pozwolił na otworenie nowego etapu nie tylko w kontaktach politycznych i gospodarczych, ale także kulturalnych. Pierwszych kontaktów w tej dziedzinie można się dopatrywać już w 1981 roku, wraz z powołaniem Solidarności Polsko-Czechosłowackiej. Do głównych celów tej organizacji należały: wymiana informacji, przemysł podziemnej literatury, prasy oraz ulotek, organizowanie wspólnych protestów opozycji w obu krajach³⁸. Podstawą polsko-czeskich stosunków kulturalnych w okresie pozimnowojennym stały się dwie umowy: *Umowa o współpracy kulturalnej i naukowej* podpisana 16 września 1991 roku oraz *Układ o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy* z 6 października 1991 roku. W pierwszej z nich zadeklarowano, że oba państwa będą rozwijać współpracę, która doprowadzi do „wzbogacenia ich kultur narodowych”. Stwierdzono również, że współpraca kulturalna i naukowa umożliwią „budowanie trwałych i pogłębionych więzi” między Polakami i Czechami. Godny uwagi jest zapis gwarantujący swobodę rozwoju kulturalnego mniejszości narodowych w obu państwach. W drugim dokumencie zawarto zobowiązania do stworzenia dogodnych warunków dla współpracy kulturalnej Polski i Czechosłowacji. Podkreślono prawa mniejszości narodowych do rozwoju ich kultury i utrzymania tożsamości³⁹.

W XXI wieku rozpowszechnianiem polskiej kultury w Czechach zajmują się Instytut Adama Mickiewicza, Ośrodek Kultury Polskiej oraz Instytut Polski, zaś ze strony czeskiej Wydział Stosunków Kulturalnych i Krajańskich Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Centrum Czeskie w Warszawie. Warto przytoczyć kilka przykładów żywych kontaktów kulturalnych Polaków i Czechów. Od lat funkcjonuje Wrocławskie Centrum Współpracy Polsko-Czeskiej, które zajmuje się m.in. organizacją konferencji o zapobieganiu skutkom powodzi, spotkań naukowców, wystaw polskich i czeskich artystów oraz serii koncertów, prowadzi również kursy języka czeskiego⁴⁰. W 2006 roku we Wrocławiu powstała Fundacja Polsko-Czeska, której celem jest ułatwianie nawiązywania kontaktów między biznesmenami oraz ośrodkami kulturalnymi obu krajów⁴¹. Cyklicznie organizowany jest Festiwal Wyszehradzki, na który składają się koncerty, wystawy, przedstawienia i warsztaty artystów miast grupy V4. Inną ważną imprezą kulturalną są Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy rodziną”, zorganizowane po raz pierwszy w 1990 roku z inicjatywy Klubu Inteligencji Katolickiej. W ramach PCDKC organizowane są serie koncer-

³⁸ Zob. <http://www.spczs.engo.pl> (dostęp: 22 września 2009).

³⁹ K.M. Puđło: *Przemiany w stosunkach kulturalnych Czechów i Polaków*. W: *Republika Czeska...*, s. 403—404.

⁴⁰ Ibidem, s. 405—406.

⁴¹ *Wrocław centrum współpracy polsko-czeskiej?* Źródło: <http://www.serwisy.gazeta.pl> (dostęp: 22 września 2009).

tów, wystawy i spotkania okolicznościowe⁴². Wśród innych imprez rozwijających polsko-czeskie kontakty kulturalne należy wymienić Targi Przygranicza Kraliky-Międzylesie oraz Dni Kultury Czesko-Morawskiej. Jak stwierdził K.M. Pudło, sam fakt, że między Polakami i Czechami dochodzi do dobrowolnej i pożądanej współpracy, stał się przełomem w stosunkach obu narodów i ułatwił przemiany polityczne, gospodarcze oraz społeczno-mentalne⁴³.

Stosunki polsko-czeskie można również rozpatrywać w wymiarze regionalnym i europejskim. Od 1998 roku Grupa Wyszehradzka była postrzegana w Polsce i Czechach jako platforma współpracy regionalnej w procesie akcesji do Unii Europejskiej. Warto jednak pamiętać, że od początku lat dziewięćdziesiątych poważnym problemem była dość dwuznaczna postawa Czech wobec Grupy. W Pradze często kwestionowano zasadność współpracy regionalnej. Bez względu na to na początku XXI wieku kontynuowano dialog na tym poziomie. Już na spotkaniu w grudniu 1999 roku w Wysokich Tatrach cztery państwa zapowiedziały wsparcie Słowacji w jej drodze do UE. Podkreślono także wagę współpracy przygranicznej i euroregionalnej, która w przypadku Polski i Czech rozwijała się bardzo dynamicznie. Ponadto powołano Fundusz Wyszehradzki, którego zadaniem miało być wsparcie dla kultury, nauki i sportu państw członkowskich. Ustalenia te powtórzono pół roku później na kolejnym szczycie Czwórki w Stirinie. Zaznaczono też potrzebę współpracy Grupy Wyszehradzkiej na forum ogólnoeuropejskim.

W 2000 roku Polska objęła nieformalne przewodnictwo V4. Obejmując je, premier Jerzy Buzek stwierdził, że celem Polski będzie promowanie działalności Grupy w stosunkach z UE, współpraca przemysłów zbrojeniowych, walka z przestępczością zorganizowaną oraz rozwój współpracy transgranicznej⁴⁴. W grudniu 2000 roku na spotkaniu w Warszawie wyrażono nadzieję na przyspieszenie procesu negocjacji z UE. Opowiedziano się za dalszym rozszerzeniem Sojuszu Północnoatlantyckiego. Ważne dla współpracy dwustronnej okazało się spotkanie w Pszczynie w styczniu 2001 roku. Oceniono wtedy dotychczasową współpracę Czwórki i zapowiedziano dalszą kooperację na drodze do UE. Konsultacje podczas szczytu dotyczyły także problemów bezpieczeństwa europejskiego oraz wyzwań społecznych i ekonomicznych we współpracy regionalnej. Kolejne spotkanie Grupy odbyło się na przełomie maja i czerwca 2001 roku w Krakowie. Uzgodniono wówczas koordynację taktyk negocjacyjnych w rozmowach z UE, ustosunkowano się do austriackiej propozycji partnerstwa strategicznego oraz podniesiono

⁴² Źródło: <http://www.polskoczeskiedni.e-zok.pl> (dostęp: 22 września 2009).

⁴³ K.M. Pudło: *Przemiany w stosunkach kulturalnych Czechów i Polaków...*, s. 413.

⁴⁴ B. Wizimirska: *Rok 2000 w polskiej polityce zagranicznej*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2001”. Warszawa 2001, s. 11–12.

składkę Funduszu Wyszehradzkiego. Kolejne nieoficjalne spotkanie miało miejsce już 2 miesiące później nad Balatonem. Odbyły się też spotkania w nieco szerszym gronie: z Austrią i Słowenią⁴⁵.

W 2002 roku doszło do poważnego kryzysu we współpracy wyszehradzkiej, będącego efektem pogorszenia stosunków czesko-słowacko-węgierskich. Wynikał on z apelu rządu węgierskiego o unieważnienie tzw. dekretów Benesza, legalizujących wysiedlenie z terytorium Czechosłowacji ok. 70 tys. Węgrów. Władze Czech i Słowacji zareagowały oburzeniem, w odpowiedzi odwołując spotkanie Grupy planowane na marzec 2002 roku. Odwołano także kolejne spotkania, w tym ministrów kultury w Sopronie. W 2002 kontynuowano jednak konsultacje dotyczące negocjacji z Unią Europejską. Kwestią utrudniającą tę dziedzinę współpracy był fakt, że zarówno Czechy, jak i UE preferowały ustalenia jednostronne⁴⁶. Ważnym celem mającej przywódcze aspiracje Warszawy było takie wykorzystanie Grupy, aby mogła ona występować przed Unią jako jeden podmiot. Takie rozwiązanie znacząco wzmocniłoby pozycje negocjacyjne wszystkich czterech państw członkowskich. Niestety — jak wskazała M. Krajewska — kraje Grupy nie przykładły do tej kwestii wystarczającej wagi. W efekcie każde z państw kończyło negocjacje na własną rękę⁴⁷. Polska obawiała się również, aby integracja z UE nie podzieliła Europy na nowo. W związku z tym 5 lipca 2002 roku prezydent A. Kwaśniewski zaproponował w Rydze stworzenie nowej platformy współpracy Grupy Wyszehradzkiej i Wileńskiej. Głównym celem kooperacji państw obu grup miało być członkostwo w Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckim⁴⁸.

W roku 2003 Grupa Wyszehradzka musiała się zmierzyć z kolejnymi problemami. Po pierwsze, urząd prezydenta w Republice Czeskiej objął Vaclav Klaus, polityk, który wielokrotnie dał wyraz swej niechęci wobec tej formuły współpracy. Po drugie, również stanowisko Unii Europejskiej wobec Grupy znacząco się ochłodziło. Co jednak najważniejsze, w 2003 roku podpisano traktaty akcesyjne, co stawiało pod znakiem zapytania dalszą przyszłość tej platformy współpracy. Problem ten poruszono na kolejnych spotkaniach Grupy Wyszehradzkiej, m.in. w Tale w czerwcu 2003 roku czy w Dobrisi 1 października 2003 roku. Szczególną wagę miało spotkanie w Tale, gdzie strony uznały, że Grupa Wyszehradzka wypełniła swoje zadanie, postawione w 1991 roku. Zadeklarowano przy tym, że formuła ta nie została wyczerpana i pozostały do zrealizowania kolejne cele. Mimo to symbolicznym przejawem nadchodzących problemów okazał się brak popar-

⁴⁵ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne...*, s. 317—318.

⁴⁶ Ibidem, s. 319.

⁴⁷ M. Krajewska: *Współpraca wyszehradzka*. W: „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2003”. Warszawa 2003, s. 192—194.

⁴⁸ „Rocznik Strategiczny 2002/2003”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2004, s. 368.

cia polskich postulatów wobec Traktatu Konstytucyjnego⁴⁹. W Dobrisi zaś podjęto próbę koordynacji stanowisk wobec zbliżającej się Konferencji Międzyrządowej. Jednak — zgodnie ze słowami M. Krajewskiej — próba ta nie powiodła się, ze względu na odmienne interesy czterech państw. Co prawda, Warszawa i Praga zgadzały się co do zasady „jeden kraj — jeden komisarz”, powołania grupowego przewodnictwa UE czy stosunku do rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, lecz w sprawach dla Polski kluczowych nie udało się osiągnąć kompromisu. Republika Czeska nie popierała bowiem polskich postulatów utrzymania nicejskiego systemu głosowania w Radzie Unii Europejskiej⁵⁰. Jak stwierdził M. Habowski, kryzys Grupy Wyszehradzkiej pogłębił się wraz z fiaskiem Konferencji Międzyrządowej w grudniu 2003 roku, kiedy Republika Czeska przyłączyła się do zachodniej krytyki pod adresem Warszawy. Symboliczna stała się wypowiedź wiceministra spraw zagranicznych Jana Kohorta, który zakwestionował sens dalszej współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Zdaniem rządu w Pradze, polskie postulaty wklejały Republikę w niepotrzebne problemy i osłabiały jej pozycję w ramach Unii Europejskiej. Przy czym należy odnotować, że problem ten wywołał kontrowersje w samych Czechach. Prezydent Vaclav Klaus, dotychczas chłodno nastawiony do współpracy wyszehradzkiej, skrytykował rząd za nieudzielenie poparcia Polsce w trakcie Konferencji⁵¹.

Wydarzenia z 2003 roku oraz akcesja do Unii Europejskiej w maju 2004 roku sprawiły, że po raz kolejny stawiano pytanie o przyszłość tej platformy współpracy regionalnej. Warszawa nadal była zainteresowana jej rozwojem, próbując odgrywać jednocześnie rolę lidera regionu⁵². Tymczasem w przypadku Czech odmienny stosunek do Grupy Wyszehradzkiej mieli premier i prezydent Republiki. Mimo tych wątpliwości na spotkaniu 3 listopada 2003 roku w Budapeszcie Czwórka potwierdziła wolę kontynuacji współpracy. Dla Warszawy Grupa Wyszehradzka zyskała na nowych warunkach dwojakie znaczenie. Z jednej strony, miała być platformą konsultacji Europy Środkowej w ramach prac Unii Europejskiej. Z drugiej strony, polskie plany obejmowały wykorzystanie Czwórki w polityce wschodniej, przede wszystkim wobec Rosji i Ukrainy. Na uwagę zasłu-

⁴⁹ „Rocznik Strategiczny 2003/2004”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2004, s. 344.

⁵⁰ Za: J. Gajewski: *Współpraca wyszehradzka...*, s. 227; M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne...*, s. 318—319; M. Krajewska: *Współpraca wyszehradzka...*, s. 192—194.

⁵¹ M. Habowski: *Polsko-czeskie stosunki polityczne...*, s. 320—321.

⁵² Świadczyła o tym m.in. organizacja w Warszawie konferencji „Inicjatywa Ryska — Europa bez podziałów”, w której wzięło udział 17 państw Europy Środkowej i Wschodniej. Na konferencji dyskutowano na temat sposobów budowy solidarności państw regionu w perspektywie integracji z UE oraz NATO.

guje również intensyfikacja współpracy gospodarczej w ramach Grupy, o czym świadczyło m.in. spotkanie ministrów gospodarki w styczniu 2004 roku w Budapeszcie, poświęcone zagadnieniom energetycznym. Ważnym wydarzeniem było spotkanie premierów w Kromieryżu 12 maja 2004 roku. Jak zauważono w deklaracji końcowej, dołączenie do UE i NATO stanowiło historyczny krok w stronę zjednoczenia kontynentu. Ta zasadnicza zmiana otwierała nowe możliwości, ale i tworzyła nowe zagrożenia dla współpracy czterech państw. Stwierdzono, że od 2004 roku współpraca Grupy skupi się na problemach regionalnych oraz inicjatywach wzmacniających tożsamość Europy Środkowej. Podkreślono także cel Grupy, jakim jest rozwój integracji europejskiej oraz wzajemna współpraca w ramach UE. Co ważne z punktu widzenia polskich postulatów, stwierdzono możliwość współpracy Czwórki z partnerami spoza Europy Środkowej. W drugim dokumencie uchwalonym podczas tego szczytu sprecyzowano obszary przyszłej współpracy Grupy. Wśród najważniejszych punktów należy wymienić:

- współpracę w ramach grupy V4 (kultura, edukacja, ochrona środowiska, infrastruktura, walka z terroryzmem, przemysł zbrojeniowy),
- współpracę w ramach Unii Europejskiej (konsultacje w sprawach bieżących, rozwój Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, wprowadzenie euro, wzmacnianie relacji między UE a NATO),
- współpracę z innymi partnerami (z krajami Europy Środkowej, z kandydatami do Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego czy z innymi strukturami regionalnymi),
- współpracę w ramach NATO i innych organizacji bezpieczeństwa (wzmacnianie transatlantyckiej solidarności, zwalczanie zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego, konsultacje i współpraca z OBWE)⁵³.

Spotkanie w Kromieryżu oraz przejęcie przez Polskę przewodnictwa V4 w lipcu 2004 roku pozwoliło zintensyfikować działalność Grupy Wyszehradzkiej. W kolejnych miesiącach doszło do szeregu istotnych spotkań, m.in. we wrześniu — ministrów spraw zagranicznych w St. Gerlach, w listopadzie w Warszawie — ministrów finansów z przedstawicielami Stanów Zjednoczonych czy w Sarospataku — ministrów kultury. Za najważniejsze należy jednak uznać spotkanie ministrów spraw zagranicznych V4 w Krakowie, poświęcone wydarzeniom na Ukrainie. Zgodnie z polskim stanowiskiem, państwa Grupy uznały decyzję Sądu Najwyższego Ukrainy w sprawie wyborów jako krok w stronę budowy państwa demokratycz-

⁵³ *Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on cooperation of the Visegrad Group countries after their accession to the European Union (12 May 2004); Guidelines on the Future Areas of Visegrad Cooperation*. The Visegrad Group — Official Summit of the Prime Ministers on Kromeriz. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

nego. Jednocześnie doceniono rolę prezydenta Kwaśniewskiego w zażegnaniu kryzysu. Stwierdzono również, że Unia Europejska powinna przejąć większą rolę w stabilizacji sytuacji na Ukrainie⁵⁴. W grudniu 2004 roku na spotkaniu premierów skupiono się ponownie na sprawach Unii. Dyskutowano przede wszystkim na temat Nowej Perspektywy Finansowej Unii oraz nadchodzącego szczytu Rady Europejskiej⁵⁵. W 2004 roku stworzono nową płaszczyznę współpracy regionalnej, jaką jest Forum Regionów Wyszehradzkich. Miało ono stanowić ramy współpracy samorządów Czwórki w celu lepszego akcentowania interesów tych państw wobec Unii Europejskiej⁵⁶. Łącznie w 2004 roku odbyło się aż 47 spotkań Grupy Wyszehradzkiej, co świadczy o tym, że V4 wyszła z impasu, w jakim znalazła się rok wcześniej.

W roku 2005 można odnotować spadek liczby spotkań Grupy, odbyło się ich bowiem ponad dwukrotnie mniej. Nie oznacza to jednak, że platforma ta straciła znaczenie w polskiej polityce zagranicznej. Wręcz przeciwnie — była jednym z najważniejszych instrumentów realizacji polskich interesów na arenie międzynarodowej. Kontynuowano współpracę na kierunkach wyznaczonych w 2003 i 2004 roku. Zgodnie z postulatami Warszawy, przewodniczącej Grupie Wyszehradzkiej⁵⁷, zdecydowanie większą rolę zyskał dialog z partnerami ze wschodu — przede wszystkim z Ukrainą. Grupa miała także znaczenie jako instrument wzmacniający polską pozycję negocjacyjną w trakcie dyskusji nad budżetem UE. Warto jednak zauważyć, że po stronie czeskiej współpraca wyszehradzka nadal budziła kontrowersje. W Pradze część polityków i publicystów kwestionowała sensowność kooperacji w formule V4. Wskazywano tu na zasadniczą różnicę interesów między Polską a pozostałymi krajami Grupy. Polskie stanowisko wobec wielu problemów unijnych było często diametralnie różne od czeskiego czy węgierskiego. Z tego też powodu Warszawa w 2005 roku starała się udowodnić, że nie traktuje V4 jako instrumentu realizacji

---

⁵⁴ *Statement of the Visegrad Group Ministers of Foreign Affairs on the situation in Ukraine (7 December 2004)*. Visegrad Group — Meeting of the Ministers of Foreign Affairs of the V4 countries in Kraków. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009); zob. także „Rocznik Strategiczny 2004/2005”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2005, s. 378—379.

⁵⁵ *Meeting of Prime Ministers of the Visegrád Group Countries, Warsaw (8 December 2004)*. Visegrad Group — Meeting of the Prime Ministers V4 countries in Warszawa. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

⁵⁶ J. Gajewski: *Polityka Polski wobec regionu środkowoeuropejskiego...*, s. 160.

⁵⁷ Adam Daniel Rotfeld mówił w tym kontekście: „Chcemy także, aby polskie przewodnictwo w Grupie Wyszehradzkiej przyniosło odnowiony sens wspólnego działania, przede wszystkim w ramach Unii Europejskiej. Zob. A.D. Rotfeld: *Informacja rządu na temat polskiej polityki zagranicznej w 2005 roku*. [21.01.2005]. „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2006”. Warszawa 2006, s. 12.

swoich partykularnych interesów⁵⁸. Do najważniejszych spotkań Czwórki z pewnością należało marcowe spotkanie ministrów obrony w Warszawie, w którym uczestniczył również przedstawiciel Ukrainy Anatolij Hrycenko. 21 kwietnia odbył się szczyt V4 w randze ministrów spraw zagranicznych w Wilnie, gdzie pojawił się też przedstawiciel Kijowa. Trzecie spotkanie w tej formule odbyło się w czerwcu 2004 roku w Kazimierzu Dolnym. Spotkali się tam premierzy grupy V4 i Ukrainy. We wspólnej deklaracji poparto plan współpracy UE—Ukraina, doceniono również postęp w demokratyzacji jej systemu politycznego. Uzgodniono także rozpoczęcie szeregu programów pomocowych dla Kijowa. Zadeklarowano poparcie dla bliższej współpracy Ukrainy z państwami UE w dziedzinie polityki zagranicznej, jej członkostwa w WTO oraz negocjacji umowy o wolnym handlu z UE⁵⁹. Za przejaw poszerzonej współpracy z partnerami regionalnymi należy uznać spotkanie ministrów spraw zagranicznych V4 z przedstawicielami Austrii i Słowenii 11 lipca 2005 roku, na które został zaproszony minister spraw zagranicznych Ukrainy Borys Tarasiuk. W drugiej połowie roku, wraz z przejęciem przewodnictwa w Grupie przez Węgry, aktywność V4 przejawiała się przede wszystkim w kontaktach z partnerami z Europy Zachodniej: przewodniczącym Komisji Europejskiej José Manuel Barroso w sierpniu 2005 roku, premierem Wielkiej Brytanii Tonym Blairem 2 grudnia 2005 roku oraz premierami państw Beneluksu. Warto zauważyć, że mimo polskich starań nie udało się stworzyć wspólnego bloku w trakcie dyskusji nad Nową Perspektywą Finansową.

W roku 2006 nastąpił dalszy spadek aktywności Grupy Wyszehradzkiej. Zgodnie z polskimi postulatami, Grupa w nowych warunkach powinna stać się aktywnym forum regionalnym w ramach Unii Europejskiej. RP starała się w 2006 roku przyciągnąć do współpracy z V4 państwa skandynawskie i bałtyckie. Nadal duży nacisk kładziono na aktywność Grupy na kierunku wschodnim. Na tym tle uwidaczniały się pewne różnice między Polską a Czechami i Węgrami. Warszawa była zainteresowana rozwojem współpracy z Ukrainą, Praga i Budapeszt natomiast doceniały rosnące znaczenie Bałkanów Zachodnich. Symbolem różnic Polski i Republiki Czeskiej był stosunek do przyszłości Kosowa. Czechy, podobnie jak reszta państw V4, w odróżnieniu od Polski, były chłodno nastawione do pomysłu uznania niepodległości Kosowa. Republika Czeska oraz Słowacja sceptycznie odnosiły się do polskich projektów współpracy w dziedzinie energii. W zamian za to korzystały z ofert kooperacji w tej dziedzinie, wysuwanych przez Fede-

⁵⁸ „Rocznik Strategiczny 2005/2006”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2006, s. 375.

⁵⁹ *Joint Declaration of the Prime Ministers of the V4 countries on Ukraine, Kazimierz Dolny (June 10, 2005)*. Visegrad Group — Meeting of the Prime Ministers of the V4 countries and Ukraine in Kazimierz Dolny. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

rację Rosyjską⁶⁰. 3 marca 2006 roku doszło do spotkania przewodniczących parlamentów V4 w Pradze. W trakcie rozmów poruszono głównie problemy związane z podejmowaniem pracy w państwach Grupy Wyszehradzkiej. Doceniono również postawy Szwecji, Wielkiej Brytanii oraz Irlandii, które otworzyły swoje rynki pracy dla nowych krajów członkowskich Unii już 1 maja 2004 roku. Kontynuowano, choć z mniejszym natężeniem niż w roku poprzednim, spotkania ministrów spraw zagranicznych Czwórki z Ukrainą. Konferencja w tej formule odbyła się 5 września 2006 roku w Bratysławie. Doszło też do spotkań ministrów spraw zagranicznych V4 z przedstawicielami Rumunii, Bułgarii, państw Beneluksu oraz państw bałtyckich. Na szczególną uwagę zasługuje szczyt premierów Grupy w Wyszehradzie 10 października 2006 roku. Podsumowano wówczas 15-letnią współpracę w tej formule, uznając ją za nadal aktualną i potrzebną. Jak stwierdzono we wspólnej deklaracji, zasadniczym celem grupy V4 w XXI wieku jest kooperacja w ramach Unii Europejskiej. Szczególne znaczenie przypisano wejściu do strefy Schengen oraz dalszemu rozwojowi Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Podczas rozmów wskazano także na fundamentalne znaczenie dobrych stosunków między Unią Europejską a krajami Europy Wschodniej, przede wszystkim Rosją i Ukrainą. W tym kontekście wyrażono jednak zaniepokojenie wobec narastającego kryzysu w stosunkach rosyjsko-gruzyńskich. Poparto dalszą politykę rozszerzenia NATO o kolejne kraje⁶¹.

W 2007 roku utrzymano poziom aktywności z roku poprzedniego. W kwietniu 2007 roku w Bratysławie odbyło się spotkanie ministrów obrony Czwórki, na którym poruszono następujące kwestie: dostosowanie NATO do nowych wyzwań bezpieczeństwa międzynarodowego, proces rozszerzenia Sojuszu, rozwój współpracy z Ukrainą, stosunki między NATO a Unią Europejską, rola Grup Bojowych UE, stabilizacja Iraku i Afganistanu. Ministrowie obrony dyskutowali m.in. na temat możliwości powołania Grupy Bojowej państw V4 do 2015 roku. Wyrażono także poparcie dla dalszych wysiłków stabilizacyjnych na Bliskim Wschodzie i w Azji Centralnej⁶². Do kolejnego ważnego spotkania doszło w dniach 24–25 maja 2007 roku z inicjatywy Czech. Zorganizowano wówczas w Brnie pod auspicjami Grupy Wyszehradzkiej spotkanie 17 prezydentów państw Europy Środkowej. Tematem konferencji była przyszłość regionu oraz jej związek z rozwojem

⁶⁰ „Rocznik Strategiczny 2006/2007”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2007, s. 317–318.

⁶¹ *Declaration of the Prime Ministers of the Visegrad Countries Visegrad, Hungary, 10 October 2006*. Visegrad Group — Meeting of the Prime Ministers of the V4 countries in Visegrád, Hungary. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

⁶² *Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group Countries, Bratislava, 12 April 2007*. Visegrad Group — Meeting of the V4 Defense Ministers, Bratislava. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

Unii Europejskiej⁶³. Najważniejsze z punktu widzenia stosunków polsko-czeskich było spotkanie V4 z 18 czerwca 2007 roku. Podjęto wówczas dyskusję na temat systemu głosowania w Radzie UE w opracowywanym właśnie traktacie lizbońskim. Polskie postulaty wprowadzenia systemu pierwsiastkowego zyskały zrozumienie w Pradze. Czechy razem z Litwą zaprotestowały również wobec gróźb Angeli Merkel dotyczących wykluczenia Polski z negocjacji w sprawie kształtu traktatu⁶⁴. Kontynuowano współpracę V4 z innymi partnerami, m.in. Japonią, Portugalią, Słowenią, Mołdawią. Zgodnie z polskimi postulatami, Grupa Wyszehradzka często zajmowała stanowisko wobec aktualnych problemów międzynarodowych. Przykładowo, podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych państw V4 i Mołdawii 25 października 2007 roku ostro skrytykowano stłumienie demonstracji w Birmie oraz zażądano szybkiego uwolnienia wszystkich więźniów politycznych⁶⁵.

W kwietniu 2008 roku w Pradze doszło do spotkania ministrów spraw zagranicznych państw Grupy Wyszehradzkiej, Szwecji i Ukrainy. We wspólnej deklaracji podkreślono dużą wagę, jaką kraje te przywiązują do dobrych stosunków z Kijowem. Wyrażono gotowość do rozwoju kolejnych dziedzin współpracy oraz zadowolenie ze względu na postępy w dialogu Ukraina—Unia Europejska. Państwa V4 w pełni poparły także ustalenia ułatwień wizowych dla obywateli Ukrainy oraz umowy o readmisji. Na koniec stwierdzono, że „Kraje Grupy Wyszehradzkiej oraz Szwecja postrzegają pogłębiającą się współpracę Ukrainy z Unią Europejską jako ważny element postępującej transformacji w Europie Wschodniej. Kraje V4 oraz Szwecja są przekonane, że dalszy rozwój kooperacji z partnerami z Europy Wschodniej będzie korzystny dla całej Unii [...] Kraje Grupy Wyszehradzkiej i Szwecja popierają ukraińskie aspiracje integracyjne”⁶⁶. W dniach 15—16 czerwca 2008 roku odbyło się w Pradze spotkanie premierów grupy V4. Podsumowano wówczas czeską prezydencję w Grupie, współpracę na poziomie ministerialnym oraz działalność Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego. Oficjalnie przewodnictwo w Grupie przejęła Polska, która przedstawiła plan prac na następny rok. Wśród najważniejszych tematów podjętych podczas tej konferencji należy wymienić czeską prezydencję w Unii Europejskiej oraz

⁶³ *14th Meeting of the Presidents of Central European Countries*. Brno, 24—25.05.2007. Źródło: <http://www.czech-summit.cz> (dostęp: 21 września 2009).

⁶⁴ „Rocznik Strategiczny 2007/2008”. Red. R. Kuźniar. Warszawa 2008, s. 309.

⁶⁵ *Joint Statement by the Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group on the situation in Burma/Myanmar, 25 October 2007*. Visegrad Group — Meeting of the Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Countries and Moldova, Štířín. Źródło: <http://www.visegrad-group.eu> (dostęp: 21 września 2009).

⁶⁶ *Joint Statement of the Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group Countries, Sweden and Ukraine, 23 April 2008, Czech Republic*. Visegrad Group — Meeting of Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group countries and Sweden and Ukraine, Praha. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

powołanie Partnerstwa Wschodniego Unii Europejskiej. Premierzy Czwórki opowiedzieli się za wzmocnieniem europejskiej polityki sąsiedztwa właśnie programem Partnerstwa Wschodniego⁶⁷. 13 września 2008 roku w Piestanych odbył się szczyt prezydentów grupy V4. Rozmawiano głównie na temat przyszłości Grupy, jak również najważniejszych problemów stojących na drodze integracji europejskiej. Prezydenci poparli m.in. dalsze rozszerzenie Unii Europejskiej⁶⁸. Na spotkaniu premierów 5 listopada 2008 roku poruszono problem kryzysu finansowego i środków jego zwalczania, zakwestionowano tempo unijnego programu redukcji emisji dwutlenku węgla oraz po raz kolejny podkreślono znaczenie Partnerstwa Wschodniego. Odniesiono się także do rosyjsko-gruzińskiego konfliktu zbrojnego z sierpnia owego roku, popierając suwerenność i integralność terytorialną Gruzji. Ponadto premierzy państw V4 podjęli dyskusję na temat bezpieczeństwa energetycznego Europy Środkowej. W deklaracji końcowej szczytu stwierdzono, że Komisja Europejska powinna podjąć działania, zmierzające do dywersyfikacji źródeł energii dla Unii Europejskiej. Wyrażono także nadzieję, że podczas czeskiej prezydencji zostanie położony duży nacisk na kwestię bezpieczeństwa energetycznego i stosunki z krajami regionu Morza Kaspijskiego⁶⁹.

W roku 2009 doszło do czterech ważnych spotkań. Na początku stycznia z inicjatywy Donalda Tuska odbyło się w Bratysławie spotkanie premierów państw Czwórki. Powodem jego zwołania był ukraińsko-rosyjski kryzys gazowy, w wyniku którego najbardziej ucierpiała Słowacja. Politycy dyskutowali wówczas na temat sposobów zażegnania kryzysu⁷⁰. Szczyt w Bratysławie stanowił dowód, że coraz większe znaczenie we współpracy Grupy Wyszehradzkiej zyskuje bezpieczeństwo energetyczne. 21 maja w Warszawie spotkali się ministrowie spraw zagranicznych państw V4 i Szwecji. Spotkanie w całości zostało poświęcone sprawom Unii Europejskiej (w tym planom szwedzkiej prezydencji) oraz rozwojowi kolejnych dziedzin współpracy wyszehradzkiej. Podziękowano wówczas Polsce za kierowanie Grupą oraz za jej inicjatywy, przede wszystkim te dotyczące Partnerstwa Wschodniego. Warto zwrócić uwagę na plany przewodnictwa węgierskiego. Duży nacisk położono w nich na nawiązanie żywszych kontaktów z krajami bałkańskimi,

⁶⁷ *Press Release: Official Summit of the Prime Ministers of Visegrad Group Countries, Prague, June 15—16, 2008*. Visegrad Group — Summit of the Prime Ministers of the Visegrad Group, Praha. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

⁶⁸ *The presidents of the V4 countries discussed in Piestany, 13.09.2008*. Visegrad Group — Summit of V4 Presidents, Piestany. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

⁶⁹ *Joint Statement of the Visegrad Group Prime Ministers, Warsaw, 5 November 2008*. Visegrad Group — Meeting of the Visegrad Group Prime Ministers, Warszawa. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).

⁷⁰ *Grupa Wyszehradzka zajmie się gazem*. Dziennik.pl, 07.01.2009. Źródło: <http://www.dziennik.pl> (dostęp: 24 września 2009).

przy utrzymaniu dotychczasowego poziomu dialogu z Europą Wschodnią. W rozmowach z przedstawicielem Szwecji poruszono kwestię relacji Unia Europejska — Rosja oraz wiążące się z tym zagadnienie bezpieczeństwa energetycznego⁷¹. 3 czerwca 2009 roku odbyło się w Wieliczce spotkanie premierów Czwórki. Zgodnie stwierdzono, że aktualne wyzwania stojące przed UE umożliwiają Grupie Wyszehradzkiej przeistoczenie się w aktywnego gracza na arenie europejskiej. Jako przykład przytoczono inicjatywę Partnerstwa Wschodniego oraz rolę V4 w negocjacjach pakietu klimatycznego. Rozszerzono także zadania Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego o projekty mające na celu społeczną integrację. Ważnym tematem rozmów był również kryzys ekonomiczny i środki, jakie należy podjąć w celu jego przezwyciężenia⁷². W dniach 11—12 września 2009 roku odbył się w Sopocie szczyt prezydentów grupy V4. Strona polska w czasie rozmów podkreślała znaczenie Grupy Wyszehradzkiej w takich sprawach, jak przemiany klimatyczne czy bezpieczeństwo energetyczne. Czwórka wyraziła poparcie dla dalszego rozszerzania Unii Europejskiej, szczególnie o Ukrainę i państwa bałkańskie. Warto zwrócić uwagę na niezwykle przyjazne wobec Polski i Grupy Wyszehradzkiej wypowiedzi prezydenta V. Kłausa. Stwierdził on bowiem: „Postrzegam nasze spotkania jako potrzebne, produktywne i udane. Pozwoliły one wnieść znaczący wkład w nasze wzajemne zrozumienie”⁷³.

Reasumując, warto zauważyć dwie odrębne tendencje w stosunkach polsko-czeskich w XXI wieku. Z jednej strony, nie można nie dostrzec dystansu, z jakim Czechy traktują współpracę regionalną w ramach Grupy Wyszehradzkiej, koordynację działań w ramach Unii Europejskiej czy kooperację z Polską w sprawach bezpieczeństwa. Mimo współpracy ministerstw obrony obu krajów trudno mówić o polsko-czeskiej solidarności w sprawach bezpieczeństwa. Udowodniło to nie tylko stanowisko wobec konfliktu w Iraku, ale także ambiwalentne podejście Pragi do wojny w Gruzji czy polskich inicjatyw dotyczących bezpieczeństwa energetycznego. Czeską krytykę wywoływało także dwuznaczne stanowisko rządu Donalda Tuska wobec projektu instalacji amerykańskiej tarczy antyrakietowej w Polsce. Oba kraje mają

⁷¹ *Hungary takes over the year-long Presidency of the Visegrad Group from Poland in July; Péter Balázs presents the Hungarian programme at a meeting of foreign ministers in Warsaw. Visegrad Group — Meeting of Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group countries and Sweden, Warszawa. Źródło <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).*

⁷² *Press Release of the Polish V4 presidency after the Official Summit of the Prime Ministers of the Visegrad Group Countries, Wieliczka, 3 June 2009. Visegrad Group — Summit of the Visegrad Group Prime Ministers, Wieliczka. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).*

⁷³ *Meeting of Presidents of the Visegrad Group Countries, Sopot, 11—12 September 2009. Visegrad Group — Meeting of Presidents of the Visegrad Group countries, Sopot. Źródło: <http://www.visegradgroup.eu> (dostęp: 21 września 2009).*

często odmienne interesy w Unii Europejskiej, przez co koordynacja stanowisk obu państw bywa rzadko możliwa. Ponadto w Republice Czeskiej, szczególnie zaraz po akcesji do UE, mówiono o potrzebie zakończenia współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej, postrzeganej jako instrument realizacji polskich interesów na arenie międzynarodowej. Wzajemną współpracę utrudniała także częsta w ostatnich latach niestabilność polityczna Czech, powodująca, że Praga wysyłała zagranicznym partnerom sprzeczne sygnały. Miało to miejsce m.in. w trakcie konfliktu gruzińsko-rosyjskiego. Z drugiej jednak strony, Republika Czeska w okresie pozimnowojennym jest jednym z najważniejszych partnerów Polski. Wynika to nie tylko z bliskości geograficznej, ale także ze wspólnoty kulturowej czy podobnych interesów na arenie międzynarodowej. Symbolem dwustronnej współpracy było zgodne (choć niepozbawione problemów) dążenie obu państw do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej. Osiągnięcie członkostwa w obu organizacjach otworzyło nowy etap nie tylko w stosunkach dwustronnych, ale także w pracach Grupy Wyszehradzkiej. Oba kraje stanęły przed nowymi wyzwaniami, do których trzeba było dostosować dotychczasowe mechanizmy współpracy. W dużej mierze się to udało, co udowodniła rosnąca aktywność grupy V4 na arenie międzynarodowej, w tym poparcie dla integracji Ukrainy z Unią Europejską. W ostatnich latach między Polską i Republiką Czeską można zaobserwować zacieśnienie dwustronnej współpracy politycznej. Wynika to m.in. z dobrych, osobistych relacji między prezydentami obu krajów czy przejęcia rządów w Czechach przez Obywatelską Partię Demokratyczną, która tradycyjnie już przywiązuje dużą wagę do stosunków z Warszawą. Niebagatelne znaczenie w stosunkach dwustronnych ma również zanik problemów historycznych, które jeszcze w latach dziewięćdziesiątych budziły spore kontrowersje. Można więc stwierdzić, że w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku udało się przezwyciężyć większość tradycyjnych problemów w stosunkach polsko-czeskich oraz wypracować nowy model współpracy obu państw w warunkach członkostwa w NATO i Unii Europejskiej.